

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esî Marti-a, Joi-a, Sambet'a si Dominec'a, demaneti'a.

Locuini'a Redactorului:

si

Cancelari'a Redactiunii:

e in

Strat'a Morariloru Nr. 18.

Scrisorile nefrancate nu se voru primi decâtu numai de la corespunzântii regulari ai „Federatiunii“ Articii tramisi si nepublicati se voru arde.

Pretulu de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . 4 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 7 fl. 50 cr.
Pre anulu intregu . . . 15 fl.

Pentru Romania:
4 galb. pre anu, — 2 galb. pre 1/2 de anu, — si 1 galb. pre 1/4 de anu.

Pentru Insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. tupa timbrale pentru fiesce care publicatiune separatu. In Loculu deschisu 20 cr. de linia
Unu esemplariu costa 10 cr.

Scire electrica partec. a „Feder.“

Data in Aiudu 11 aug. 6 ore 50 min. d. a.
Sosita „Pest'a „ 11 „ „ „ „ „

Candidati de arcepiscopu sunt: Vanci'a cu 61, Cipariu cu 50 si Pekete cu 37 de votari.

Dechiaratiunea

Romaniloru d'in Tractulu protopopescu gr. c. alu Sântu-Martinului, de pre campia, in Transilvania.

Cetindu noi pronunciamentulu intielegintei romane d'in Blasiu, de la 3/15 maiu 1868, amu aflatu, că acea nu cuprinde alt'a, de cătu dorintiele cele mai sincere a le fia-cărui romanu d'in Austri'a, si in specie d'in Transilvania, cari dorintie cu totii in diferite ronduri, ocazioni adunări si diurnale si le-au datu pre facia, precumu in sensulu acestu-a si noi de pre aci in mai multe ronduri ne-amu exprimat; pentru aceea amu neghesu a repeti exprimările nostre pre langa acelu pronunciamentu.

Inse, dupa ce vedemu, că contrarii causei nostre celei sante, pre unii d'intre celi mai eminenti barbati, ca suscrisi acelu pronunciamentu, prin ast-feliu de apucature voiescu a-i terorisa, ca sê nu socota, că sensulu acelu pronunciamentu d'in 15 maiu 1868 sunt numai doririle unei partide si fractiuni a natiunei romane d'in Austri'a, ne grabimu cu totii d'in acestu cercu in faci'a lunei cu infruntarea ori si căroru eventualitati terorisatorie a suscrie urmatoriulu

Resunetu:

Espreziunea natiunei romane pre campulu liber-tati d'in Blasiu, cuprinsa in pronunciamentulu d'in 15 maiu 1868, o primimu in totu cuprinsulu sêu de noastra; pentru care convingere cu cea mai firma resolutiune in totu momentulu suntemu gat'a a si mori.

Totu cu acêst'a ocaziune suscrisi gratuleza si multumescu dlui Elia Macelar iu, pentra devotamentulu doveditu in 17 iuliu 1868 intru aperarea causei efuintiate d'in pronunciamentulu natiunei romane, care dî in pagin'a vietiei sale totu de a un'a va fi cu litere de auru insemnata, că-ci intru aceea dî cu abnegare de sine si cu cea mai destinsa franchetia a documentatu in faci'a terorisatoriloru natiunei romane, că romanulu e umanu si cultu, insenecei de cumu nu e lasiu.

Santu-Martinu in 30 iuliu 1868.)

(Urmeza 31 de suscrieri originali.)

Pest'a, 1/13 augustu 1868.

Una assioma nedisputabile este, că totu ce e in natur'a legiloru naturei trebe sê se decompuna.

Acei-a, cari au studiatu starea monarciei, adeca edificiulu acestui statu poliglotu si materialulu d'in care este compusu, au potutu prè lesne prevedè, că dualismulu, precum d'in colo asemene d'in coce de Lai-a nu se pote sustienè multu, si că esistinti'a lui e numai cestiune de tempu.

Ori care omu cugetatoriu si nepreocupatu de interesu, s'a potutu convinge, că in acestu sistemu politicu, nefiindu poporele multiemite, ori ce asietamentu si institutiune, infiintiate fâra consimtirea concursulu loru, remane sterpa si fâra radecina, si cestiuni'a aruncata pre stanche de pietra, si că — in urmare — fiindu o consolidare interna cu totulu cestiune potintia, — Austri'a deveni fatia cu poterile de a merge pre dî ce merge totu mai slaba si lipsita de greutatea pondului, carele ar' trebui sê-lu arunce in campu'a Europei.

Amicii consolidarei monarciei si binevoitorii tronulu au intardiatu a combate dualismulu de la diu'a infiintarei lui pana in momentulu de fatia, si d'in urmare, că poporele si-au vediutu si-si vedu amenintata vietia loru natiunale — s'a angagiatu si se convinge unu lupta energica si plina de amaretiune. O lupta are sub dispusetiune tote mediulocele fisice, éra

cealalta despune numai preste poterea morale, si chiaru d'in acesta cauza, pentru că armele opunantiloru sunt neegali, sustienem dorintia opiniunea nostra, că: lupt'a nu pote fi durabile. Dualismulu trebe sê cada si sê faca locu unui sistemu corespunzatoriu naturei statulu poliglotu.

Spre intarirea acestei opiniuni si credintie firme concurge asta-di si insu-si dlu cancelariu imperialu, bar. *Beust*, carele, in discursulu sêu tienutu cu ocaziunea serbarei festivitatiei venatoriloru in Vien'a, dîse apriatu, că *politica si vointia dsale este: de a aduce una armonia si contielegere buna in concertulu poporeloru de sub screptrulu imperatulu Austriei.*

Dupa cum se vede dlu *Beust* inca a inceputu a sinti, că dualismulu nu va scote Austri'a la limanulu doritu; pentru că e lucru prè evidentu, că paretii oei slabi ai edificiulu nu potu sê mai resiste multu tempu bombardementulu slaviloru si romaniloru.

Precum boemii, vediendu-si in periculu drepturile loru natiunale, n'au incetatu si nu inceta a areta lunei nemultiemirea loru, asemene si romanii ardeleni se folosescu de tota ocaziunea binevenita pentru a-si apera autonomi'a tieriei si vietia loru politica natiunale.

In daru se aplica mediulocele asprimei, precum slavii asiè si romanii stau intrepidi si curagiosi la posturile loru; neci temere, neci amagirile n'au potutu frange curagiulu si tenacitate poporeloru, demne in tota privinti'a de stim'a acelor'a, cari sciu apretiu lupt'a pentru libertate constitutionale si vietia natiunale.

Primimu discursulu dlui *Beust* ca unu bunu presemnu alu reconstituirei monarciei, carea numai asiè se va potè efeptu, daca d'in partea tronulu se va ascultà vocea poporeloru credintiose inse suprematisate si apesate.

Arestarea esprincipelui serbescu, Karageorgevits, a facutu sensatiune mare, pentru că acestu esprincipu erà consideratu pana acum ca partisanulu politice magiare si erà desemnatu ca banu pentru provinciele inca totu turcesci, Bosni'a si Ertiegovin'a, pe cari le-aru anectà magiarii atâtu de bucurosu.

In Poloni'a se ocupa unii in tempulu d'in urma cu cestiunea uniunei Galitiei cu Ungari'a. „Dz. Pozn.“ e organulu acestoru dorintie, spre a face Galiti'a capace sê resiste Rusiei; noi d'in parte-ne credemu, că magiarii, cari si-facu cruce, de câte ori audu numai numindu-se muscalulu, si voru trage sem'a, ca nu cum-va prin nisuintie de uniune cu Galiti'a sê provoce pre Rusi'a.

D'in Cret'a se serie, că trupele turcesci au ocupatu siesulu de la Omalos. Insurgintii s'au retrasu la Samari'a, unde sunt concentrati in numeru mare si provieduti cu proviantu si munitiune, asepta pre inimici. In Cret'a se respandise faim'a, că Turci'a va da insulei autonomi'a si va recunose de principe pre unulu d'intre cei mai eminenti barbati politici ai Greciei. Regimulu anglesu, se dîce, că a proieptatu Turciei atare deslegare a cestiunei cretice. Mai multe familie refugiate au parasitu Aten'a, si se rentorcu in Cret'a. Căti-va cretensi, emisari ai guvernulu turcescu, cari plecasera cătra insul'a Egin'a, spre a face pre familie de acolo, sê reintorca la Cret'a au fostu maltratati de poporu si au trebuit sê parascesca insul'a, fâra de a fi ispravitu ce-va.

In Ispani'a domnesce una dictatura atâtu de rigoroza, in cătu telegrafulu nu pote anuncia nici una fapta, care n'aru placè regimulu; diurnalistic'a e incatenata si nimene nu cuteza a si-deschile gur'a, deca nu vre sê fia deportatu sêu incarceratu. Nu e de miratu dara, deca scirile d'in Ispani'a numai arare ori petrundu pana la noi, si apoi e lucru firescu, că atunci le credemu tote.

Barbati cu autoritate disparu de-odata d'in locuini'a loru si nu se mai vedu: asiè d. e. generalulu Zabale, care fusese internatu in Lugo. Tocmai asiè domnesce nesiguretate deplina despre sortea generaliloru, cari erau sê fia deportati pre insulele baleare. Partid'a clericala vede, că regin'a e perduta, si si-a indreptatu ochii spre Don Carlos, nepotulu pretindintelui, care, pre cum se vorbesce, aru fi spriginitu si de partid'a ispaniola d'in Tuilerie. Imperates'a Eugeni'a, ca ispaniola, e legitimista. Pres'a n'a fos u nici odata asiè de persecutata ca acumu nici chiaru sub Ferdinand VII. Persecutarea presei e totu-de-una celu mai bunu documentu alu arbitriulu si ticalosiei oficiose.

Mazzini a scrisu una epistola noua cătra amicii sei, in care condamna fâra crutiare parlamentulu si pseudoliberalismulu d'in Florenti'a. Rom'a trebe sê devina capital'a Italiei si spre scopulu acestu-a sê se rescole ea insa-si, sêu intreg'a natiune italiana sê increda caus'a sa partidei de actiune. Barbati sinceri si resoluti sê fia apostolii natiunei, cari sê nu mai asculte de tiratele opusetiunei parlamentarie, barbati acesti-a sê formeze guvernulu italianu, care atunci va ajunge de siguru, sê-si plante flamur'a sa pre capitoliu.

„Coresp. ital.“ i se serie d'in Rom'a, că acolo ingrigirile adeverate sêu intipuite despre erumperea resboiulu crescu d'in dî in dî. Tote fortificatiunile s'au armatu cu tunuri; mai multe monastiri s'au prefacutu in casarme. — In camer'a Italiei s'a respinsu propunerea lui Sella, care voia sê amane discusiunea pentru investigarea administratiunei tabacului. Camer'a a datu ministeriulu votu de incredere si lu-a impoteritu sê inchiace conventiunea. Dupa votizare vicepresedintele ceti una epistola a presedintelui Lanza, prin care acestu-a reuncia de la postulu de presedinte alu camerei, pentru că a votatu in contr'a ministeriulu.

Poporulu romanu in federatiune.

I.

Romanii si magiarii, ca doue popore vecine, avendu acelea-si interese comuni, au fostu secle intregu amenintati de acelea-si pericle. Istori'a a unitu pre aceste doue ginti, diferite atâtu prin origine cătu si prin aspiratiuni si datine, totu pre aceea-si pagina a trecutulu, indata de la intalnirea loru la hotarele Daciei, si totu asemenea va fi unita secle intregu sortea nostra pre pergamenulu istoriografiloru, ori cătu ne voru despartî impregiurările si tendintiele.

Amu trecutu asta-di preste epoca cuceririloru prin fortia, idealulu poporeloru e pacea si tota poterea armelor a imbetranitu, pre cum a incaruntitu si tempulu, d'in care s'au nascutu.

O legatura de interese si o aliantia in planuri politice va sustienè asta-di staturile, cari mai inainte erau basate si sustienute numai pre noroculu orbu alu armelor. O federatiune intre staturile si natiunile, a le căroru interese depindu de la acelea-si giurstări, va fi totu-de-un'a garanti'a cea mai tare pentru venitoriulu loru.

Si daca Romanii si Magiarii in tota vietia loru istorica se aflau pre unu campu deschisu de bataia si se priveau ca nisce inimici no-impacati, acêst'a erà urmarea unoru cause de statu, erà lips'a de stabilire perfecta a relatiuniloru imprumutate, ce trasera dupa sine ruin'a Ungariei si slabira poterea Romaniei.

„Aceste natii generose, dice neuitatulu Balcescu, caror'a atâte-a interese le impunu detorinti'a de a trai fratiesce impreuna, se sdobrescu un'a de alt'a in folosulu Austrioi.“ (Istori'a lui Mihaiu Vitezulu Revist'a Rom. p. 179. 1861.)

Dara nu numai in folosulu Austriei, dara amu implutu de multe ori d'in sudorile nostre visteriele cele gole a le Sultanulu, candu poterea unita a Romaniloru si-a Magiariloru potea sê recuceresca de multu Constantinopolulu celu pierdutu.

Sê cercămu pre terenulu istoriei caracterulu aliantieloru romane-magiare si polone; sê vedemu in cătu s'au ajutat si in cătu au avutu de a suferi prin ele poterea staturiloru romane, si in cătu merita asta-di vre o atentiune caracterulu veciniloru d'in partea poporulu romanu.

Cugetu a fi de lipsa, inainte de tote, a cercă principiele,

n giurulu carora s'a invertitu poporul romanu in decursulu suteloru de ani si aceste apoi se le luamu ca norma in judecarea aliantieloru sale istorice.

Pre tempulu bataieloru lui Mircea celu Betranu cu Baiazetu I. Ilderim, trecura preste munti in Transilvani'a vr'o câte-va familie d'in Romani'a mica, cu scopu de a se asiedia aicea. Ele se presentara la magistratulu d'in Sebesiu si se rogara se le dee nisee locuri spre asiediare, promitiendu a remane pentru totu-de-un'a acolo. Magistratulu le primesee cere-rem, le asemneza nisee locuri in Delulu Ksenii, si luandu-le juramentulu de supunere, le da unu chrisovu de impamentenire. In chrisovulu acestu a ne spune judetiulu d'in Sebesiu, ca a aflatu la omenii acesti-a nisee scrisori despre numulu lor vechiu, *) ele era scrise in limb'a latina si erau forte invechite si putredite, in catu nu au mai potutu se cunosca nece sigilele nece dat'a, se vedea inse, ca ele erau d'in aintea stramutarii Daco-Romaniloru in Mesi'a, sub imperatulu Aurelianu. Intr'unu estrasu ce lu-facu d'in ele judetiulu d'in Sebesiu in chrisovulu acestu de impamentenire se dice: „Er' acum'a, fiindu ca au slabitu imperatii nostri, si dusmanii s'au immultitu, de-si nu potemu resiste in contra fortuniei, trebue inse se morimu ca invingatori pentru patria, pentru ca se nu se bucare dusmanii nostri si se capete mai multu la anima.“

Éta aici devis'a stramosiloru nostri atunci, candu imperatii romani slabiti si statulu decadiutu nu mai poteau se scutesca pre Romanii Daciei d'in aintea invasiuniloru dusmane. — Intre atacările continue a le Gotiloru si a le Huniloru, poporul Daciei decide, ca mai bine se mora ca invingatori pentru patria, de catu se se supuna unui poporu barbaru. — Acestu principiu, trecendu d'in parinti in generatiuni, se lupta in tota viet'a istorica a Romaniloru pâna la batai'a de libertate a Romaniloru Ardeleni d'in 1848 si 1849.

D'in tempulu acelu stravechiiu vedemu pre Romani renunsiandu la ori-ce planu de cucerire, voindu singuru se-si apere libertatea si independintia Daciei de jugulu gintiloru barbare.

Aceste fure ideele ce subverseza in tote miscările Romaniloru de la Dunare si Carpati, si in giurulu lor s'au invertitu chiaru si atunci, candu Magiarii si Polonii erau desbinati intre sine, si slabiti. Aliantie le loru erau aliantie de apereare comune in contra ori-carui dusmanu navalitoriu, si scopulu era totu-de-un'a libertate si nedependintia.

De la venirea Turciloru in Europ'a se adauge unu nou elementu in viet'a loru istorica. Domnii Romaniei si ai Moldovei catu si Transilvanianii inscriu pre stegurile loru scaparea Crestinetatii de fanatismulu turcescu si luptele si aliantiele loru iau caracterulu unei cruciade europene. De aici inainte, Romanii Daciei se lupta nu numai pentru patria, dara totu-odata si pentru legea lui Crestu.

Patri'a si legea crestina, un'a ca-si ceea-l-alta de santa pentru elu, éta terenele, preste cari se intindu tote planurile sale politice, nemicu nu voiã mai multu, decâtu aperearea pamentulu stramosiescu si liberarea poporeloru crestine d'in oriinte, ce se pareau a cadè strivite sub jugulu turcescu. Atatu pentru un'a, catu si pentru alt'a, in midiloculu atatoru popore barbare s'a luptatu mai multu singuru decâtu in aliantia, si numai candu iminenti'a pericoloru se pareã a intrece tote poterile sale, atunci numai cercã printr'o federatiune realisarea planuriloru sale.

Pre cum d'in datinele unui poporu cunosee omulu tota viet'a lui trecuta si presinte, asiè si d'in caracterulu aliantieloru lui istorice, se cunosee ideele, pre cari-su fundate tote aspiratiunile lui, si ele ne areta diagnosea, pâna la care punctu de inaltime s'a radica suveranitatea lui istorica. Radimandu-ne pre o atare base, vomu potè pre unu poporu se-lu calificamu de loialu in aspiratiuni, amicu in interesè si statornicu pre evangeliulu sèu, era pre altu lu-vomu aflã egoisticu, marsiavu in intentiuni si in planuri politice si necredintiosu in aliantiele sale.

Romanulu a judecatu totu-de-un'a pre amicu si inimicu sèu pre basea trecutulu si nici odata dupa coloreã sèu vestimentulu lui momentanu, a oferitu amicitia a celui-a, care a paditu santieni'a legaminteloru, si a respinsu cu demnitate tote planurile fatiarite a le unei ginti necredintiose.

II.

Multi voru se afirme cu veracitate istorica ca Romani'a, sèu propria dîsa tier'a muntenesca a fostu pâna in seculii trecutulu o tiera vasala a regiloru Ungariei, sèu de alta parte cã de la venirea Turciloru in Europ'a pâna la batai'a de la Crimu a fostu o tiera supusa a imperiulu Otomanu, fara autonomia si fara drepturi politice, ce-i potu compete unui statulu liberu si nedependinte.

Istori'a poporeloru d'in Oriinte preste totu pana mai in secululu presinte e forte fabulosa. Istoriografiu sunt de totu scalcicati; necunoscendu poporele, necunoscundu inse-si faptele loru istorice si gemu de intunecatu si neadeveru.

Nu e greu, ca mergendu intru o biblioteca, se puna omulu man'a d'in intemplantu de odata pre doi istorici, ce au scrisu despre tier'a romanesca, si va aflã in ei divergentia in pareri, divergentia in monstruositate.

Tratate tempurarie inchiate de câte unu domnu amenin-

*) Numele acestor'a erau: Vladislau Clocotioceanu, Mateiu Vitezescu, Vladu Socolu, Tom'a Dorobantiescu, Dragomiru Vornicelu, Lupu Sabautia si Oprisianu Soldatiescu. — V. Fotino, Istori'a Daciei, trad. de G. Sion, T. II. p. 18.

tiatu de mai multe pârti, storsu de bani si lupte, candu atatu Turculu catu si Ungurulu calcau pamentulu Romaniei, tratate facute de fanarioti cu turcii, nece odata nu le-a recunoscutu adeveratii domni ai Romaniei, si nece odata poporul Romanu nu si-a datu invoirea la ele.

Mircea voda celu Betranu in tratatele inchiate cu Vladislau regele Poloniei porta titlulu urmatoriu: Dreptu credintiosulu intru Chrestosu Domnedieu, pietosulu si iubitorulu de Domnedieu Mircea celu Mare, Domnu cu milalul Domnedieu si singuru Stapanitoriu a totu pamentulu Ungro-Vlahiei, si de d'incolo de muntii Carpati, pâna in pamentulu tatarescu (Basarabia), — Duce Almasiului si Fogarsiului, Domnu alu Banatului despre Apusu, Stapanitoriu ambeloru laturi ale Dunarei pana in Marea-Negra, si Domnu cetatii Drastiorului si alu tuturor tiereloru si orasieloru pana in hotarele Adrianopolei. Acestu-a e titlulu celu mare alu unui Domnu romanu, carele necum se recunoscavre-o suzeranitate unguresca, dara e domnulu Almasiului, Fogarsiului si alu Banatului, si stapanitoriu toturoru tiereloru pâna la Adrianopole.

In tote tratatele cu regii Ungariei nu se amintese nece mai multu nece mai pucinu decâtu de o amicitia intru „Noi si regii Ungariei“, carea Domnii Romaniei se promiteau cu toti boiarii loru a-o pastra santa si nepetata. — Dara nece regii Ungariei n'au eserceatu nece-odata vre-unu dreptu suzeranu facia cu Romani'a, pre cum n'au fostu nece-odata bineventati cu pane si cu sare pre pamentulu ei, ci totu-de-un'a cu arma si cu focu.

In an. 1507, Radulu Voda, numitu celu Mare, inchiaia unu tratatu de aliantia cu Sasiu d'in Transilvani'a in contra Turciloru, si in casu candu d'insulu nu s'ar' mai potè sustienè, se aiba refugiu liberu in midiloculu loru. In tratatulu acestu-a inchiaiatu la Targu-Veste, se dice asiè: „Item si aliqui incursiones hostium, ut Turcarum vel aliorum ad partes illas Transilvanas, regnum videlicet Serenissimi Domini Regis..... vel regnum nostrum Transalpinense facere velint, ex tunc Nos totis viribus et potentia Boyaronum nostrorum atque regno nostro, simul etiam cum adiutorio Cibiniensium et septem sedium saxonicalium resistere et obstare, et nullo modo eis nocere permitti tenemur.“ (publicatu la Engel „Geschichte der Walachei.“)

In tratatulu acestu-a nu aflamu nece o urma de unu vasalatu alu Ungariei, cu atãta mai tare, cã insu-si Radu se numesce Rege si statulu Romaniei Regatu. Tratatulu acestu-a arunca o lumina si preste dreptulu publicu alu Transilvaniei, ea adeca aveã dreptulu de a inchiaia tratate de pace si resboiu, a primi in tiera si a dà scutintia unui rege strainu.

In urm'a acestor'a, pre langa tote incercările lui Rösler (Anfänge des walachischen Fürstenthums), va remanè justificata marturisirea lui Cogalniceanu: „elle ne lui avait jamais payé un tribut, ou tout autre objet qui en approchait et avait toujours été libre et indépendante.“ (Historie de la Dacie, des Valaques Transdanubiens et de la Valachie.)

Er' in tratatele inchiaiate cu Porta, erau totu-de-un'a asigurate libertatile, legile, datinele si privilegiile tieriei nevatemate, si Domnulu se guverne tier'a neatarnatu de Porta si tier'a se aiba deplina potere se faca pace si resboiu cu vecinii candu i va placè, precum se pote vedè d'in Hati-humumulu lui Baiazetu I. Ilderim de la a. 1393, alu Sultanulu Mehmetu alu II-le a. 1460. Éta cum suna firmanulu lui Mehmetu IV, de la 1663: „Alesule d'entre Domnii sementiei lui Mesi'a, asta-di Domnule alu tieriei Romanesce, Grigorie Voda, sfarsiturile tale fia cu bine! er' voi, laud'a celoru mari d'in sementia lui Mesi'a, boiarii ai tieriei, marita fia supunerea vostra.“ Acestu-a era modulu de adresare alu Sultaniloru cãtra Domnii Romaniei, nu ca cãtra o „raia“ (supusu), ci ca cãtra unu domnu crestiniu, liberu si nedependinte.

Pericululu amenintatoriu d'in partea Turciloru repetiesce intre Romani, Magiarii si Poloni unu siru de aliantie ofensive si defensiva; tratate intre Romani'a si Ungari'a, cari mai multu aveau de a se ingrigi de existintia sa, se repetiescu mai adese ori, si federatiunea o inchiau mai multu de adi pâna mane, ca in urma, candu era foculu mai la usia, se-o franga si se incepa lupt'a un'a in contra altei-a, acest'a slabitune, carei-a era supusa Ungari'a cu regii sèi, aduse ca turcii se domnesca unu seculu in Transilvani'a, si se-si asiedie o cadia in Bud'a. — Nu cã dora aceste doue staturi nu ar' fi avutu destula potere, ca se impedece ori-ce pasu de suprematizare preste poporele crestine, dara caus'a rëului jaceã in impregiurarea, cã insii regii Ungariei violandu tratatele si voindu se-si-puna petiorulu pre tieriele romane, se faceau mai barbari si mai devastatori de catu insi-si fiii Asiei de nou veniti, si se aruncau pre sine si sant'a loru corona intru unu servilismu rusnatoriu facia cu Turci'a.

Tempurile cele mai bine venite pentru eliberarea orientulu si pentru impoderea poterei celei devastatorie a Turciloru, trecura fara ca Romani'a si Ungari'a se pota pune in fapta o aliantia a poporeloru crestine, ca se delature pentru totu-de-un'a pericolulu de care nece asta-di nu mai sunt scapati. —

D'intre voivodii Romani vedemu pre Mircea celu Be-

tranu lucrandu cu atãta politica si prevedere pentru ruina imperatfiei turcesce, catu nu fara cauza poporele Orientulu dau numele de „Mare.“ Elu catu ce apuca la domni'a tierie springesece pre Serbi in contra lui Sultanu Muratu I., si su-tiene pre Mus'a, unu alu treilea fiu a lui Baiazetu I, in contra lui Suleimanu. Engel dice, cã se inchia unu tratatu intre di-sii, in poterea carui-a „Voivodulu va se-lu ajute cu trupe, d'in contra, la reesire fericita, elu se dobandesca unu teritoriu mare pre spesel grecesci.“ (Geschichte der Walachei, p. 163.)

Pre tempulu domniei lui Mihaiu Vitezulu, ungiuru nu se desbaierasera de prejudetiele loru seculari, ci voru se devasteze numai. Asiè facura principii Transilvaniei; dupa-au suptu tier'a de venituri, in locu de o lupta de eliberare orientulu, ei preferescu o supunere rusnoasa Turciloru, ce Romanulu nece-ma-data nu a voitu-o.

Asiè Engel, vorbindu despre schimbarea domniei in Transilvani'a intru Sigismundu Bathori si Andreiu Bathori dice: „Sunt interesante cuvintele cronice ce se esprimu astu felu despre scambarea acestei domnie: Bathori nu er multumitu cu impacarea si cu reinnoirea aliantiei cu Mihaiu, ci elu veni pre nisee cugete si mai rele, ca elu se se desface de Mihaiu, si se supuna Transilvani'a Turciloru. Dar' nu poteã se faca acest'a facia cu juramentulu greu ce-lu facuse lui Mihaiu, cã adeca catu tempu va fi elu principe in Ardelu, se nu fãiertatu Turciloru se-si-puna petiorulu pre tier'e acest'a. De aceea elu si-luã refugiu la o insielatiune, cã elu chiamala domnia pre frate sèu Andreiu, care apoi se se intielega cu turcii si se insiele pre Mihaiu.“ (p. 247.)

Aici vedemu nobilile intentiuni a le lui Mihaiu de a nu lasã pre pagani se-si-puna petiorulu pre o tiera crestina, si totu una-data ne reversa o lumina viuã preste spiritulu de aliantie alu Domniloru romani ca apertori ai crestinismulu. Éra pre Bathoresci i vedemu marsiavi si perfidi, violandu santieni'a tratatorulu si supunendu-si de buna voia tier'a sub unu jugu paganu.

Totu asemenea dice Engel intr'altu locu: „Jeremia, creatur'a cancelariulu polonu Zamolski, care pre unie'a sa fia o promisese de socia fratelui masecu alu lui Andreiu Bathori, catu ce audi despre suirea pre tronul a lui Andreiu Bathori, i propuse o aliantia, ca d'insii cu poteri unite se detroneze pre Mihaiu, si in casu candu elu n'ar' voi se abdice de voia buna, se-lu atace cu potere armata, se-lu prinda si se-lu de in man'a Turciloru. Acestu planu diavolescu placu lui Bathori.“

N'are dreptu nece cronic'a Filstichiana, nece Engel candu dice, cã Andreiu Bathori, dupa ce fu batutu la Seliubru de Mihaiu, ar' fi in-eputu a injurã crancenu a supra-lei Jeremia, cã numai elu l'ar' fi acitiatu a supra-lei Mihaiu si i ar' fi datu ansa la batai'a ast'a, pentru cã o sciutu, cã inca inainte de imbiarea lui Jeremia, elu venise la domnia de ruina pre Mihaiu si a supune tier'a domniei turcesce.

Pre langa tota slabituneã ungiurulu ca se ruineze pre unu Domnu crestinu si a dà mana cu inimicii neimpacati ai lui Crestu, éta cum ne descrie Engel intentiunile adeverate ale lui Mihaiu: „Pre la inceputulu an. 1597, pre candu Mihaiu era tramisu la Prag'a, ca se trateze cu imperatulu Rudolfu despre sortea Ardelului, veni unu solu turcescu in Romani'a, carele aduse o flamura rosia. Mihaiu bine sciendu, cã la Sofi'a e loculu de concentrare alu armatei turcesce, carea prever'a venitoria de nou va se atace Ungari'a, se decise se lizeze intre doue curti, in se totu-de-un'a mai aplicatu a fi-nè cu crestiniu de catu cu turcii;“ si mai in colo (p. 243.)

„Sultanulu i tramite unu fermanu si intaresce pre fiulu sèu celu de 13 ani de domnu pre vietia in Principatu, in lingusieace, cã elu nu-lu chiama in forma de ordonantia ci ca pre unu amicu in aliantia, i promite, cã tatarii nu voru mvali mai multu preste Romani'a, fara si-voru luã calea cãtra Ungari'a si totu-odata i ierta totu tributulu; — elu totu-si nu voiesce se incepa o expeditiune in contra unui Domnu crestinu.“ (p. 244.)

Mihaiu in tote luptele sale in contra paganiloru ma contatu nice-una-data pre ajutoriulu Unguriloru petioru, ci basatu numai pre curagiulu micei sale osti, elu se lupta pâna la cea d'iu urma picatura de sange in folosulu crestiniloru. Vedemu in tota viet'a lui, cã elu s'a luptatu credintiosu principiloru stramosiesci, pentru patria si legea crestina.

Mortea acestui mare barbatu va remanè una eterna infamia pre numele ungiurulu, era la poporele resaritului va remanè totu-de-un'a celu mai mare erou alu crestinetatii, pre-cum lu-au si numitu atunci inea „Ste'u'a orientulu.“ „Spaim'a Turciloru“, dice nemeritoriulu Balcescu, era afurisitul „Mikal-ogli.“ Aducerea a minte de groza, ce Mihaiu insuffa pre atunci Turciloru, pâna adu inea se pãtreza in poporul musulmanu prin o multime de legende. Poetulu Gr. Alesandrescu ne incadra un'a d'in aceste traditiuni in urmatori'a frumoasa strofa:

Spunu cã'n urm'a luptii, in Asi'a bogata,
Daca Musulmanii vedeau câte-odata
Unu armasariu ce'n prejma-i catã sforaindu
Cuprinsi de-o adunca spaima diceau cu-înfrunt
Cã ei au vediatu umbra cea ingrozitoria
A lui Mihaiu Vitezulu a supra-le viind.

(Revist'a Rom. p. 105. Vol. II. 1862.)

(Va urmã.)

Dieta Ungariei.

Sedintia din 11 augustu a casei reprezentantilor.

Presedintele: Szentiványi; notariu interimalu: Szalestey; ministri: Andrassy, Wenckheim, Horvath, Gorove.

Dupa autenticarea protocolului, preedintele anuncia, ca Mihajkovits, ministrul afacerilor externe din Serbia cu privire la adresa de condolinta a dietei din Pest'a, exprime in numele scupcinei serbesi amicitia nestramutabila si stim'a Serbiei fatia cu Ungaria. — Se iea spre sciintia.

Presedintele face de sciire, ca in 18 l. c. la d'ia nasterii maiestatii sale sierbitiulu d'ieescu se va tie ne la 10 ore a. m., er' in 20 l. c. in d'ia st. Stefanu la 7 ore demanctia in capela d'in cetate.

Presedintele cetesce scrisorile incurse; comitetulu naturalistilor magiari prezenteza descrierea si desemnulu fortaretiei Uniadorei, si se roga ca se li se asmeze 3182 fl. d'in sum'a proieptata pentru conservarea fortaretiei.

Casa decide, ca acesta petitiune se va lua in consideratiune la pertratarea bugetului.

Miletics repetesce interpelatiunea sa in cauza incaptivarei lui Ivanovics, la care ministrulu n'a respuns nici pana asta-di.

Min. Horvath, imputa lui Miletics, ca abuzeza cu dreptulu de interpelare. In urmare raportulu comisariulu regescu sustiene, ca plansorile lui Miletics sunt nefundate. Ivanovics si Karaveloff sunt incarcerati in Petruvaradinu, pentru ca in Neoplant'a nu sunt localitati spre scopulu acestu-a.

Nyari prezenteza nuntulu casei magnatiloru si estrasulu protocolulu, in urmare carui-a magnatii, dupa unu studiu detaiatu de done ore, aprobeza legile despre puterea armata, despre gard'a tieriei si insurectiunea poporulu. Magnatii au coresu cate-va aminte de tipariu in proieptele numite; atata li-a fostu tota activitatea.

Presedintele inchiaia sedintia si anuncia, ca sedintia cea mai de aproape se va tie ne in 16 septemvre. (Strigari: se traiesca!)

Sedintia din 11 augustu a casei magnatiloru.

Presedinte: Mailath.

Dupa autenticarea protocolulu, referesce Haynald in numele comisiei respective despre legile de armata.

Comitele supremu Tisza si contele Szecsen recomanda comprobarea proiepteloru, ce se si face dupa una scurta discussiune.

Notariulu Nyary se incredintieza comunicarea nuntulu cu casa deputatiloru.

Sedintia se inchiaia.

Rogamintea

Celoru doi episcopi romaneseci d'in Transilvania: Ioanu Lemeni de Eadem si Vasilie Moga, asternuta dietei de la 1842 in causa romaniloru locutori pre pamentulu craiescu, numitu si sasescu:*)

Asie e c. c. Staturi, se afla insii intre romanii de acolo si se afla intre tenorii magiari si secui, fiindu inse macsim'a politica a sasiloru intieptata si egoistice socotita, ca acesti-a se fia scozi d'intre densii de la portarea deregatorieloru nu numai, ci si pre tenorii examinati formalu la craesca tabla d'in legile tieriei si inzestrati cu diploma legiuita, intarita pentru tota tier'a, daca suntu de alte natii in sinulu seu nu-i suferu de advocati, in contra mai multoru porunci curiale si guverniale, pana candu nu se supunu la unu esamenu nou inaintea judecatoriloru sasi; care este scopulu acestei apucaturi altulu, de catu ca firescu aflandu-le vr'o scadere, se nu-i suferu intre Sasi, incatu pre calea cest'a multi teneri cultivati si in tota privint'a destoinici, fusera scozi senguru d'in acea vina, ca nu fusera Sasi! Acest'a este vrednica de luarea aminte a tieriei si multu cumpanitorie, c. c. Staturi, nu numai pentru romanii nostri, ci si pentru celelalte doua nobile natii.

5) In pamentulu craescu este asiè numita casa de bani a aceloru siepte judetie si afara de acest'a orasielè si satele si-au de osebi caselle lor, care se aduna d'in veniturile comune. Pro tote acestea nati'a sasa le priveste ca proprietati, numai oi cuvenite, d'in aceste si-ajuta ea buna starea atatu materiala catu si spirituala, d'in acelea scolarii sasi cei cu portare mai buna catra capetulu cursuriloru scolastice pre doi ani primescu adjutoriulu cate doua sute fl. argintu, er' d'in neprimea romana nici odatu nu primescu nimeni nici macaru unu denariu; d'in aceste si-zidescu ei in midiloculu orasieloru si a sateloru besericele lor cele stralucite si incungiurate cu zidu, pre cum si lacasiè popesci si cantoresci coperite cu tigele si inzestrate cu tote indemanarile, or' conationaliloru nostri in locu de acest'a in capulu orasiulu seu a satulu unde-va la o parte abia le incapu niste beserici mici de gradele si case parohiale coperite cu paie, ba de multe ori nici atata.

Deci nati'a sasescu sciindu, cum ca nu este altu midilocu mai puternicu de a surpa vr'o partida, de catu pauperismulu, (seracia) ea pre romanii departa de la deregatorie si pre

acele le imparte la ai sei, pre ai sei i platesce d'in casse nu numai, ci inca si pre inveteceli mai buni, si asiè redica familie stralucite, er' pre bietulu romanu lu scote cu totulu d'in folosele comune nu numai, ci si de mediloele bune vietuiri materiale lu-lipsece cu totulu, pentru ca scie, ca daca i se va lua d'in mana modulu de a-si casciga pana, atunci geniulu, sufletulu nascutu spre lucruri mari, sentiulu nobilu adorme, apune ca somnulu si se sugruma, daca trupulu nu-si are a sa hrana; si asiè

6) Pre fiii natiei nostre in contra mai multoru porunci curiale nu-i primescu la invetiarea si deprinderea mesitiesuguriloru in tiehurile lor cele facatoria de monopoluri, fara a le mai cautu alta scadere, de catu ca nu suntu sasi, ba de au si primitu pre vre'unii d'in smintela, aflandu ca suatu romanu, i scosera. Acest'a amu potè-o adeveri cu mai multe daturi, inse si c. c. Staturi bine sciu, cum ca pre mai multi teneri magiari si secui in contra mai inalteloru porunci i-a reu-tratatu. Intr'aceea cum se nu practice sasiu monopolu pre pamentulu craescu atunci, candu ei chiaru si in Clusiu facu monopolu d'in mestiesugurile cele mai cautate.

7) La mai multe locuri mai vertosu la nou casatoritii sasi mai seraci li-se taie o catatime de agru d'in pamentulu comunu, er' la nou casatoritii romanii, ici colo, macaru ca, dupa recunoscut'a egalitate de drepturi o potu pretinde si ei.

8) D'in locurile comune, d'in paduraritu, carcimaritu si d'in alte folose, romanii parte mare suntu scozi, pre cum adevereza susu citatele pre-nalte porunci, in contra caror'a la mai multe locuri pana in diu'a de asta-di se lucrèza. Pe la unele parti romanii sub acelu steamatu suntu scozi d'in dreptulu carcimaritulu si a paduraritulu, ca la bietele-si casutie nu-si au urloiele scose.

In sfarsitu venimu la acele punturi care privescu mai de aproape si mai simtitiu la deregatorie nostre arcipastoresca adeva:

9) Cum ca cei de legea greco-unita si ne-unita dieciue-la nu o dau la popii lor insu-si, ci la popii de legea augustana, — macaru ca privilegiulu craiulu Andreiu suna asiè: Sacerdotes sibi eligant et decimas eisdem persolvant, era st. scriptura poruncesce: „Nemo corporalia exigit ab illis, quibus spiritualia non administrat.“ Santulu Stefanu, craiulu, c. 2. Cap. 52, si cui Deus dederit 10, decimam det Deo, i. d. Sacerdoti sui ritus, pre cum acest'a se vede d'in decretulu alu II-lea a lui Uladislau artie. 45, unde dice: „Et quia ipsae decimae in patrimonium Christi dedicatae a Christi fidelibus et non aliis Schismaticis hominibus exigis solent: et ob hoc ordinatum, et conclusum, quod a modo de caetero ab ipsis Rascianis, Ruthenis, Valachis et aliis Schismaticis in quibus cinque terris Christ. residentibus nullae poenitus decimae exigantur.

Vestitele punturi Mikes-iane reguleza: „ca deciuèla se o platesca fia care la pop'a seu. Au egalitatea de dreptu nu striga cu glasu mare, ca romanulu se iè parte de o potruva cu sasulu d'in tote folosele pamentulu craescu? si apoi, au nu resuna glasulu deestepatori si santu alu lui Dumnedieu, alu naturei si a omenimei: „ca omulu slobodu se nu domnesca preste omu si se nu apese pre asemenulu seu, invescutu cu dreptu de o potruva, nici se-lu desbrace d'in drepturile lui.“?

Si totu-si c. c. Staturi! cetatiani cei greco-uniti si ne-uniti cu drepturi de o potruva, inse cu numerulu mai mare, deciuèla o dau popiloru sasesci, lor le casciga venitu ce taie la mai multe mii, lor, cari nu le facu nici o slusba dumnediesca pre carii ei (romanii) nu-i alegu, carii pre acesti-a nu-i invetia; la multe locuri satulu romanescu intregu cara bogatele dieciuele popiloru sasesci locutori in altu satu, ba insu-si pop'a greco-neunita este silitu a imbogati d'in productele sale pre pop'a sasescu. Unde este aici egalitate de dreptu, unde este impartasirea uniforma d'in folosele comune?

10) La punctulu de susu se adauga, cum ca pre pamentulu craescu popiloru de legea augustana, sub nume de locu besericescu, li se dau locuri intinse, incapetoria cate de 50—100 de galete, fenatie intinse, mori si crasime cu venituri bune, ba si insu-si capelaniloru, cantaretiloru si clisieriloru li se da pamentu forte multu d'in locurile comune; er' popii nostri, in locu de aceste-a suntu siliti a flamendii si cu ochii lacremosi a privi cum se imbogatescu, bogatii loru soti, pre care cei de legea greco-neunita o mai sporescu si cu dieciuel'a produse cu munc'a maniloru sale, cari suntu scozi d'in tote, pop'a unitu inca capeta numai ca d'in mila cate ce-va. Ce mai dovada invederata de recunosccrea si practisarea egalitatii de dreptu, prin nati'a sasesci!

11) Sasulu in vreme de rosboiu, apucandu scumpele documente de hotare a Romaniloru in archivele d'in cetatile lor, cele incise cu zidu, nu le da afara la comunitatilo romaneseci, ci d'in protiva, pre locutorii si obstile romaneseci cu acestu chipu jefuite de hrisovele lor le tragu la judecata pentru hotarele si locurile lor, stapanite d'in veacuri; ei (romanii) n'au aparare in mana; sasulu scie acest'a bine, si asiè i scote cu judecata d'in stravechi'a si pacinic'a lor stapanire, si inca prin comissia sasesci cercetatoria de hotare, a carei-a macsim'a cea mai de frunte este, ca pre Romanii d'in pamentulu craescu, seu se-i alunge cu totulu, seu se-i aduca la traista de cersitoriu, ca asiè atatu mai usioru se domnesca preste densii. Abie va fi vr' unu satu romanescu in totu pamentulu craescu, care pentru neinvoeli de hotaru se nu fia fostu, seu se nu fia si asta-di atacatu de catra vr' unu vecinu satu sasescu; Romanii n'au hrisove, judecata se incepe inaintea

judecatoriuulu sasu, sasulu o judeca ace'a mai pana in sfarsitu. Principiulu celu mare nationalu alu sasulu este: a se imbogati pre sine, si a seraci pre strainu; dar' si de altmintrelea, d'in firea omenesca curge, a partini pre ai sei mai multu de catu pre altii, si asiè romanulu scapeta d'in proprietatea sa, d'in partea cea mai mare a hotarulu seu, bucatu'a cea mai depre urma inca i s'a luat d'in gura.

12) Acuma candu in tota lumea luminata suna santulu glasu alu libertatii si alu desrobirei, spre a slobodi pre cei neslobodi, spre a primi in launtrulu paveziloru constitutiunei pre cei de afara, tocma atunci scaunulu filialu intregu alu Salistei fu jafuitu de tote drepturile lui.

Mai multi medulari ai natiei sasesci departa cu totulu pre romanii locutori intre d'insii de la folosirea de aceste drepturi cetatiene; cu tote aceste inse, ei nu uita, cum ca intre densii locuescu si romanii atunci candu trebuie a se scote soldati, a se da naturalie, a se plati contributia, a se face drumuri, seu a merge in carausie: asiè cu privilegiulu radicarii militiei marginasie, armele se incaraca asupra sateloru asiè diate pre marginea pamentulu craescu, si neci macaru asupra unui satu sasescu. Asiè, pentru ca acest'a e povora, prin urmare, romanii trebuie se porte d'in trens'a. Asiè, pentru ca acest'a nu e folosu, prin urmare, sasulu trebuie se remana la o parte. Au dora d'in militi'a statatoria iau locutorii sasi parte in ace'a-si mesura, pre cum iau d'in deregatoriele cardinale ale tieriei, seu d'in cele montanistice? ba nu; pentru ca dupa normativulu ostasiescu esitu la 1759, facundu-se intregirea prin reimpartirea asupra jurisdictieloru si prin aceste asupra locuriloru d'in sinulu lor, ei o intocmescu astfelu, in catu se se intregesca d'in romanii, da; pentru ca pamentulu craescu stapanindu-lu diumetate Romanii, acesti-a porta armele si pentru cea, er' cei-a porta greutatea deregatorieloru: au a-si cere egalitatea de dreptu? In cele pana aci insirate zace radecin'a acelei bajocuri, cu care mai de multe ori amu fostu infruntati, cum ca Romanii locutori pre pamentulu craescu, de si au drepturi de o potruva cu Sasiu, suntu atatu de seraci, satele lor atatu de sermane, in cultura stau atatu de diosu, candu sasulu e avutu, cultivatu, si satele i suntu stralucite. (Finea va urma.)

Gravamine bisericesci.

Dupa ce in cati-va Nri ai Gazetei s'au reproduse actele privitorie la alegerea episcopulu gr. cat romanu unitu intimplata in 1850, in cari se vedu descoperite si cutari dorintie ale clerulu in conferint'a preliminarie; si dupa ce in Nr. mai prospetu 51 s'au publicatu si actele privitorie la alegerea noulu archiepiscopu; acum dupa unu restempu mai de doue decenie, in cari necum se se fia plinitu acele dorintie descoperite sub a) et b) Nr. 46. „Gaz. Trans.“, d'in contra s'au adausu si infiptu plage noue biserice gr. cat. romane unite, — acum dice, candu preste curendu se va mai deschide una atare ocaziune de a conveni clerulu romanu gr. cat. erasi pentru alegere, nu pote fi mai multu vorb'a numai de dorintie, cari de regula se punu ad acta, ci mai multu de formularea energica si descoperirea unoru gravamine bisericesci (Beschwerde), cari la noi s'au adausu la una legiune.

Si asta e detori'a urgente a clerulu cu atatu mai vertosu a le formul'a si descoperi de tempuriu, pana e diua, in una conferintia preliminarie inainte de a pasi la actulu alegerei, ca nu cum-va dupa aceea, — despoiatu de votulu deliberativu, si aruncatu in anticamer'a cu ticalosulu si batujocuriulu de votu numai consultativu, seu ce e mai reu, espusu sub ceriulu liberu, — se se caiesca mai tardiu amaru!

Er' atari-gramamine eclesiastice dupa starea prezente s'ar' potè formul'a si cuprinde in urmatoriele:

a) Considerarea dreptulu stravechiu de alegere ca una gratia deosebita, — facundu-se acel'a dependinte, pre venitoriu de la bunu placulu si amoreu omeniloru de la putere, neavendu clerulu dreptu de a trage nici una consecintia d'in casulu prezente pentru venitoriu, precum se descopere decretulu min. de datulu 6 iuniu a. c. Nr. pres. 503. — Pare mi-se, ca fundamentulu si bas'a acestui dreptu de alegere e pre angusta; pentru aceea se misca de tota suflarea ventulu de catra apusu?!

b) Subordinarea metropoliei gr. cat. romane unite in cauzele matrimoniale, precum si in alte cauze si casuri la una episcopia sufragana a ei, d. e. a Urbei mare. — Aceea nu este alta, decatu ordinea intorsa si resvretita a ierarhiei bisericesci.

c) Octroarea legei matrim. d'in 8 oct. 1856, prin carea se face propastia mare intre frati de unu sange. — Altcum dupa principiulu egalitateri confesiuniloru aceea-si lege matrim. nu mai are locu si intielesu!

d) Introducerea asiè numiteloru tribunale matrimoniale, cari au usurpatu drepturile protopopesci tragundu-le la sine in cauze matrimoniale.

e) Despoiarea protopopiloru de dreptulu preavutu de a judeca cauzele matrim. in instanti'a I-a si degradarea lor de comisari ai numiteloru tribunale matrim. octroate. — Nu sciu d'in ce cauze binecuvantate, — am auditu, ca pentru abusu; inse abusu nu redica usulu (abusus non tollit usum). Deca cum-va totu-si se potrecea abusu, acolo era ven. consistoriu, unde se se trametia causa si judecata d'in deregatoria spre revedere, care potea atacu abusu!

f) Nedespartirea totala a casatoriei d'in punctulu adulteriuulu probatu si constatatu alu unei parti.

Se tacu, ca chiaru si conciliulu de la Tridentu, la care altcum ne ferimu de a face si numai alusiune, necum de a apelu si a ne provocu, — neprivindu-ne pre noi, — face esce-

*) A se vedè nr. tr.

tiune în favoarea grecilor locuitori mai alesu în republi'ca Venetiei întru formularea sentinței anatemitice, afurisindu numai pre acei-a, cari dîcu, cum că biseric'a catolică ratecesce, cându sustiene, că pentru adulteriu casatori'a nu se pote desface de totu (— de sine se întielege, — nu inse si pre acei-a, cari despartiescu de totu pentru adulteriu comprobata). Dar' apoi părții nevinovate i se face cea mai mare injuria si strembetate, pedepsindu-se si ea alaturea cu partea vinovata, încâtu remane si ea sub legaminte; ma partei vinovate i se deschide campu largu spre a potè sierbi mai cu inlesnire desfrenului; ér cea nevinovata remanendu si ea sub legaminte, — se pedepsece pentru desfrenulu partei vinovate, ca sè porte ea greutatea si reutatea dîlei, pana cându în cele d'in' urma e împinsa pote si ea ca sè apuce calea partei vinovate; preste aceea mai adauge: că temeiuu casatoriei e contractulu. Deci deca un'a parte nu se tiene inadinsu, si nici se pote constringe la tineria aceluia-si, acum cea-l-alta parte ipso facto se deslega de la contractu.

Inse nu pote fi nici una lege d'dieasca, carea sè pedepseca pre partea nevinovata alaturea cu cea vinovata!

g) Ordinele sacre — încependu de la hypodiaconatu — ca „impedimenta matrimonii dirimentia.“ Vedi legea matr. § 24, precum si sciutele „Instrucțiuni secrete d'in 1858“, prin cari aceste d'in urma se asasineza d'in temeiu disciplin'a, constituțiunea si datin'a stravechia a bisericii greco-catolice romanesci.

Tacundu despre împregiurarea, că repausatulu mitropolitu numai pre sub mana — asià dîcundu, — a potutu împartî binecuvântarea arhieresca, la acei preoti, — cari au remasu veduvi, — retienendu-si caracterulu preotiescu, inse pre langa abținerea de la funcțiunile preotiesci, — avendu voia de a se recasatori, ca sè se si pota; dîcundu: „paremi-se, că numai câtu voiu traî eu (mitropolitulu), va fi asià“; dar' apoi unu casu petrecutu, pre cându subscrisulu — erà aplicatu ca archivaru în cancelari'a mitropolitana, sierbesca de exemplu!

Unu cutare preotu d'in dieces'a Urbei mari d'in partea de câtra Aradu, remasu veduvu, ca bietulu omu de una parte sè nu deo scandalu publicu, ér de alt'a sè nu si-pangaresca nici sufletulu, — nepotendu portà greutatea si reutatea dîlei, voi a se recasatori. — Dreptu aceea se adresa pentru licentia si binecuvântare arhieresca la esc. sa l. br. Erdélyi. Ce sè vedi inse, parintele episcopu în locu de a-i împartî binecuvântarea ceruta, lu-intempinà cu amenințarea de închisore în monastire. — Bietulu preotu persecutatu de arhierulu sèu, denegandu-i-se dreptulu firescu cunosutu si nedisputatu, o luà pre diosu câtra Blasiu, unde insinuà recursu la mitropolitulu. Acelu recursu s'a si primitu si ajustatu cu tote argumintele potentioase; inse fâra folosu, pentru că contraargumintele lui Erdélyi § 24 d'in legea matrim. art. II si „Instrucțiunile secrete“ d'in 1858 au fostu mai pre susu, decâtu tote argumintele ratiunate si canonice ale mitropolitului; si apoi rezultatulu fu: că parintele episcopu Erdélyi necunoscu (nesciù, ignorà) apelati'a mitropolitana denegandu ascultarea; ér pre preotulu apelatoriu adause de nou alu amenințà: că dupa instrucțiunile secrete lu-va aruncà în temnitia — ca pre unu criminalu.

Acelea-si „Instrucțiuni secrete“, pastrate în originalu în archivulu mitr. d'in Blasiu, ér în copia în arhivele episcopesci de Urbea mare, Gherl'a et Lugosiu, oprescu sub pedepsa aspra de închisore în monastiri, cari sè sierbesca în locu de temnitie, ca aceli, cari voru fi primitu ordinele sacre — încependu de la subdiaconatu, sèu cari voru fi remasu veduvi, sè nu se pota casatori, sèu recasatori!

Spre documentu asiù fi sierbitu la loculu acest'a cu unu estrasu d'in sciutele „Instrucțiuni secrete“, privitoriu la obiectulu de sub întrebare; inse acela-si estrasu lu-am fostu împartèsitu fericitulu Dr. Bobu. — Ci vedea-se instrucțiunile desu atinse, cari în 1858 fusera aruncate în gütulu mitropolitulu, pre carele atunci l'au parasitu si paralisatu episcopii sèi sufragani.

g) Privirea casatoriei clerului, ca unu adulteriu suferitu (adulterium toleratum), ca matrimoniu clandestinu; si parțierea celibatului. Vedi Instr. secrete.

h) Netineria si nepractisarea sinodeloru, cari în biseric'a sunt, ca si corpurile legislative în statulu politicu, avendu de a constitui legistatiunea particulara a bisericii. — De sine se întielege, că biseric'a nu consta numai d'in episcopi, precum a dîsu, pare-mi-se, gr. Leo Thun într'una siedinti'a senatulu imperatescu, ci ea se compune d'in toti credinciosii, câti se tienu de acea biseric'a, precum prè bine si nemeritu a reflectatu totu atunci caval. Schmerling, partenitoriulu poporulu; prin urmare sistem'a episcopesca, carea e sinonima si identica cu constituțiunea aristocratica d'in statulu politicu, — nu are locu si întielesu în biseric'a nostra; de unde apoi urmeza: că clerulu d'in capulu locului sè se descopere în contr'a ataroru sinode, cari s'aru tiene cu ochiderea lui, sèu fire-aru si cu împartèsirea lui, ce e dreptu, inse numai ticalosulu si batujocuritoriu de votu consultativu! Ci acele aru fi sè se compuna, — avendu membrii votu deliberativu, — d'in barbati bisericesci si mireni dupa constituțiunea bisericii romane, precum acea se afla delineata în capetulu documinte-lor istorice, tiparite la Vien'a în 1850 de A. Tr. L.

Alteum deca dupa principiulu lui L. Thun numai episcopii aru compune si constitui biseric'a — atunci per analogiam, imperatii, regii si boiarii aru face tieretele si locuitorii lor, precum si d'in generali s'aru compune armatele, — ne-

remanendu-le celorulalti alt'a, decâtu a stà ga'ta capu plecatu la comanda, cându d'in contra Christosu a dîsu: „Cine e mai mare între voi, sè fia celu mai micu si sierbu toturoru!“ etc.

Aceste aru fi acele gravamine ale bisericii octroate si introduse pre căli nesinodice si absolutistice. — Organulu competentu si legiuitu suntu sinodele. — Vindecarea acestoru abusuri si viriri, clerulu adunatu în conferintiã preliminarã sè o pretinda ca „conditio sine qua non“ de la arhieriscopulu, care se va alege.

Mai potu fi inse si altele, cari se potu adauge la timpulu sèu. Pote fi, că voiu fi pretempinatu d'in cutare parte cu resimțiu; inse dechiaru d'in capulu locului, că dispusu d'in carturariu de a fi plugariu, nu am tempu de diatriba; altfelu inca, numai am constatatu starea lucrului si prevaricârile strainiloru în biseric'a romaniloru.

Dupa care de inchiare adaugu: că deca atari apucature ultramontane nu se voru infrenà, ci voru adauge a se immulfî si pre venitoriu per fas et nefas, — atunci . . . nu scimu ce va mai urmà.

Datu Jucu, 17 iuliu 1868.

V—P. † p.

ROMANIA.

Mari'a Sa Domnitoriulu, Luni 22 curentu, a plecatu d'in Campulu Lungu, si a petrecutu noptea la Rucâru: a dou'a dî a plecatu, la 10 ore, d'in Rucâru si s'a opritu ser'a la comun'a, Gemenele, d'in judetiulu Dambovit'a, îndreptandu-se asta-di, $\frac{24}{7}$ spre Bucuresci.

JUSTITIA. Prin decretu cu dat'a 19 Iuliu dnii Alesandru Papiu Ilarianu, doctoru în dreptu si membru alu inaltei curti de casatiune si de Justitia; G. Paucescu, licentiatu în dreptu, de la facultatea d'in Paris; Grigorie Ferichide, doctoru în dreptu si procuroru generale pre langa curtea apelativa d'in Bucuresci; Gr. Triandafilu, licentiatu în dreptu si presiedinte la sectiunea III, a curti apelative d'in Bucuresci; N. L. Gherasimu, primulu presiedinte alu curti apelative d'in Bucuresci; Alesandru Petrescu, membru alu inaltei curti de casatiune si Justitia, suntu numiti membri ai comisiunei instituite pentru revedinerea si completarea codului penale, în câtu privesce la penalitatea abusuriloru facute prin graiu, scrisu si presa, pe bas'a susu mentiunatulu art. d'in Constituțiune.

Acést'a comisiune va procede în lucrârile sale, sub presiedinti'a dlui Al. Papiu Ilarianu, sèu în lipsa-i, a celui mai în versta d'între membri ei.

(Monitorulu).

D'între prejmetele (tîenuturile?) Bucuresciloru, unulu d'in cele mai cunoscute este monastirea Panteleimonu, si acést'a a produsu progrese de mirare, gratia institutiuniloru bine-facatorie ce se facura acolo, cumu unu spitalu pentru infirmi, orfelinatulu de baiati, scol'a de surdo-muti, instituita numai de câti-va ani, si scol'a de agricultura. Serbarea aniversarei patronului acestie monastiri, s. Panteleimonu, se face totu deun'a cu ore-care solemnitate în raportu neaperatu cu insemnetatea locului. Anulu acest'a, asta solemnitate, se va face Sambata, 27 curinte, c'o splendore exceptiunale; câ-ci în acea dî Domnitoriulu Romaniloru va pune cea d'antèia pietra la reconstruirea ospiciului de infirmi, fundatu în 1750 de dnmulu tieriei, Grigorie Ghic'a Voda alu 2-le, si acumu cadiutu în ruine. Acést'a dî trebue sè fia indoitu scumpa Romaniloru, câ-ci se pune temel'ia unui azilu de bine-facere, si acea temel'ia este pusa de bunulu si generosulu suveranu alu Romaniei, care nu inceteza a respandî bine-facerele si mangaiârile sale ori unde s'aude unu suspinu de suferintiã.

Efori'a spitaleloru, d'in ale cãrei fonduri se face asta cladire, a pusu cea mai activa si inteliginte staurintiã pentru a dà serbarei punerei antèiei pietre la azilu si patronulu monastirei tota stralucirea si variabilitatea ce s'ar potè dorî. Pe întinsulu si esu de d'între monastirei s'aru arangiatu cu multu gustu doue renduri de mari umbrare de verdetia suptu carii sè se pota adapostî preumblatorii de radiete soarelui. Felurite jocuri, carusele, birturi si cofetarie, unde sè se pota recorî si satisfacere ori cine totu s'a arangiatu cu o inteligintiã si unu gustu despre care pentru a se dà o idee într'unu singuru cuventu, va fi destulu a se spune că la tote aceste lucrâri a presiedintu d. doctoru Davila. Alergâri de cai, cari s'aru facutu acù cunoscute cititoriloru nostriu prin anuciulu comitatului permanent de Ilfov publicatu în No. de eri, se voru face în giurulu campulu unde s'aru arangiatu tote pregatirile serbarei. Ori cine întielege interesulu, ce trebue sè se dè unoru asemeni întreceri menite a îmbunetâti ras'a cailoru si a provocà bun'a ingrigire si tratare a acestoru nobile animale, soci ai ostasiloru ca si ai muncitoriloru de pamentu.

Intemeiatu pe tote aste pregatiri de solemnitate, cu atâta inteligintiã orinduie, nu stâmu la indoieia

a anuciã de mai nainte că o multîme nenumerata va acoperî Sambata camp'i si delulu Panteleimonului. (Romanulu.)

Varietati.

* * (Multumita publica.) Rdis. Dnu Joa nu Papp, canonicu, abate si rectoriu alu seminarului dom. gr. cat. de Oradea-Mare are generositatea si nobleti'a de sufletu a provedè d'in ale sale în totu anulu pre mai multi teneri rom. lip-siti de subsistinti'a viptuale, de care beneficiu marinosu fiindu noi împartasiti de câtra rdiss. dsa în decursulu acestui anu scolasticu, venimu a-i esprime multumiti'a si recunoscinti'a nostra cea mai profunda. Oradea-Mare în 1 augustu 1868. Optu teneri studinti romani.

* * (I. S. Domnitoriulu Romaniei) a plecatu la 5 a l. c., în sociu de dnulu Gusti, ministru alu culteloru si instructiunei publice, — spre a face una excursiune în districtulu Muscelu „Romanulu.“

Noutati Straine.

FRANCIA. Lordulu Stanley, carele însoți pre regin'a Angliei la Parisu, precum se anucia, avî vinerea trecuta una convorbire mai lunga cu marquis-ulu Moustier. Pres'a guvernului d'in Parisu atribuesce una mare importantia acestei convorbiri. — Acesti doi barbati de statu, vorbindu despre cestiunile politice pendinti, au ajunsu, dupa diurnalulu „Étandard“, la convingerea, că: „Situatiunea presinte a Europei dâ cele mai pacinice prospecte, acea ce se pote multimi mai vertosu deplinei contielegeri, carea domnesce între Angli'a si Franci'a.“ Celi-alte foie oficiali inca nu vedu d'in vorbirea de la Troyes, tîenuta prin imperatulu Franciei, decâtu unu ceriu cu totul seninu.

Facia cu dechiaratiunile oficiali si semi-oficiali, cari în constelatiunea de fatia nu inceta de a constata un'a pace perfecta, sè audîmu ce dîce diurnalulu „Opinion Nationale:“ „Dupa una informatiune privata, carei-a, dorere, se pote dà totu credientulu, scirile de resboiu incepu de doue dîle a se repeti de nou; pentru cine sèu pentru ce interesu vomu avè onorea a ne lovî unii pre altii? nimene nu o pote spune, inse, dupa proverbiulu vulgaru, scarmenat-ve mai antâiu bine unii pre altii, apoi ve veti împaciù.“ Ar' fi de doritu, daca „Op. Nat.“ s'ar' esplică ce-va mai bine.

Confiscarea brosiurei de septemana „Lanterne“, redactata prin Rochefort în Parisu, casiunã sambet'a trecuta, un'a agitatiune estraordinaria. — „Lanterne“ deveni de la sustarea ei de doue septemane una adeverata putere în Parisu. Imperialismulu, pre cum si person'a imperatulu, n'au fostu nece-candu espuse la atacâri mai cumplite. „Lanterne“ a devenitu periculosa pentru guvernulu mai vertosu d'in caus'a, că este latîta între poporu. Clasca mai întieleginte a poporulu francescu nu este nece-decâtu multimitea cu guvernulu de fatia, carele nu se radîma de câtu pre poporulu necultu. — „Lanterne“ s'a nesuitu a elatinà chiaru acestu radîmu. Exemplariile confiscate facu 50,000. Multimitea instinctulu sanatosu alu peporulu, acést'a confiscare nu avî nece una urmare serioasa. Rochefort a parasitu Parisulu si a mersu la Brüssel, unde precum se dîce, va continuà redactarea brosiurei „Lanterne.“

D. Cretiuescu pretesteza într'una nota, adresa câtra marquis-ulu Moustier, contr'a presupunerei, că guvernulu Romaniei ar' fi spriginitu rescol'a bulgara, elu dechiara, că guvernulu principelui Carolu nu s'a departatu nece-una-data de la directiunea ce i detiermuresce interesulu sèu si simpatiã Franciei. Acést'a nota linisçi cu totulu animele în Parisu; diurnalulu „Patrie“ însu-si afla ocaziunea de a dechiarà, că pasii întreprinsi prin guvernulu Romaniei pentru sugrumarea rescolarei bulgare sunt în deplinu acordu cu cuprinsulu notei.

Sciri electrice

Blasiu, 12. aug. Diurn. „Hazánk“ primî d'in Blasiu urmatoriulu telegramu: „Alegerea metropolitulu s'a întemplatu în ordine. Cele mai multe voturi le capetâ eppulu Gherlei, I. Vancia. Au mai fostu candidati Negrutiu si Pappalvi; celu d'in urma cadiù cu totulu. (Vancia e unu prelatu de o cultura moderna, simtiemintele-i natiunali nu-su vedite. Numai bucurà ne potemu de acést'a alegere.“

Bucuresci, 12 aug. Ambele camere se voru întrunî la 15 Septembrie.

Parisu, 12 aug. „France“ incunoscintieza, că sambata sèu domineca se va tiene revista asupra gardei natiunali.

Post'a Redactiunei. Dlui Gr. V-u în Tec'a. Te rogâmu sè binevoiesci a ni tramite câtu mai curendu suscrierile Red.

Proprietariu, redactoru respunditoriu si editoriu:
ALESANDRU ROMANU.